

פרשת בשלח – ראשון

(י) וַיְהִי בַשְּׁלַח פְּרַעֲהַ אֶת־הָעָם וְלֹא־נָחַם אֱלֹהִים דֶּרֶךְ אֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים כִּי קָרוֹב הוּא כִּי | אָמַר אֱלֹהִים פֶּן יִנָּחֵם הָעָם בְּרֹאֲתָם מַלְחָמָה וְשָׁבוּ מִצְרֵימָה:

י וַיְהִי, כִּד שְׁלַח פְּרַעַה ית עמא, ולא דברנון יי אורח ארע פלשתאי, ארי קריבא היא: ארי אמר יי, דלמא יזועון עמא במחזיהון קרבא ויתובון למצרים.

יט"א וַיְהִי בַשְּׁלַח פְּרַעֲהַ וְגו' וְלֹא נָחַם: וְלֹא נָחַם כְּמוֹ לֶךְ נָחָה אֶת הָעָם. בְּהִתְהַלֵּךְ תַּנְחָה אוֹתָךְ: כִּי קָרוֹב הוּא: וְנוֹחַ לְשׁוֹב בְּאוֹתוֹ הַדֶּרֶךְ לְמִצְרַיִם וּמִדֶּרֶשׁ אֲגָדָה יֵשׁ הִרְבֵּה: בְּרֹאֲתָם מַלְחָמָה: כְּגוֹן מַלְחַמַּת וִירָד הָעִמְלָקִי וְהַכְּנַעֲנִי וְגו' אִם הָלָכוּ דֶּרֶךְ יִשְׂרָאֵל הָיוּ חֲזָזִים וּמָה אִם כְּשֶׁהִקִּיפִם דֶּרֶךְ מַעְקָם אָמְרוּ נִתְּנָה רֹאשׁ וְנִשְׁוֹבָה מִצְרֵימָה אִם הוֹלִיכֻם בְּפִשְׁטָה עַל אַחַת כְּמָה וְכְמָה (לפי סדר הכתוב נראה הרשימות מהפכים וענן ברא"ם ובג"א ובכמ"י ישוב נכון ע"י): פֶּן יִנָּחֵם: יִחְשְׁבוּ מִחֻשְׁבָּה עַל שְׂיָצָאוּ וַיִּתְּנוּ לֵב לְשׁוֹב:

יח וַיֹּסֶב אֱלֹהִים | אֶת־הָעָם דֶּרֶךְ הַמִּדְבָּר יַם־סוּף וַחֲמִשִּׁים עָלוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מִאֶרֶץ מִצְרַיִם:

יח ואסחר יי ית עמא אורח מדברא, לימא דסוף; ומזרזין סליקו בני ישראל, מארעא דמצרים.

יט"ב וַיֹּסֶב: הַסֵּבָם מִן הַדֶּרֶךְ הַפְּשׁוּטָה לְדֶרֶךְ הָעֲקוּמָה: יַם סוּף: כְּמוֹ לֵאמֹר יָם סוּף וְסוּף הוּא לְשׁוֹן אֲגַם שְׂגָדִלִים בּוֹ קָנִים. כְּמוֹ וַתֵּשֶׁם בְּסוּף. קָנָה וְסוּף קָמְלוּ: וַחֲמִשִּׁים: אֵין חֲמוּשִׁים אֶלָּא מִזִּינִים (לפי שהסבתן במדבר גרם להם שפעלו חמושים שאלו היה דרך ישוב לא היו מחומשים להם כל מה שצריכין אלא כאדם שעובר ממקום למקום וברעתו לקנות שם מה שיצטרך אבל כשהוא פורש למדבר צריך לזמן כל הצורך וכתוב זה לא נכתב כי אם לשבר את האוזן. שלא תאמר במלחמת עמלק ובמלחמת סיחון ועוג ומדן מהיכן היו להם כלי זיין שהכו ישראל בחרב. ברש"י יושן) וכן הוא אומר ואתם תעברו חמושים. וכן תרגם אינקלוס מזרזין כמו וירק את חניכיו ורזיו. דבר אחר חמושים אחד מחמשה יצאו וארבעה חלקים מתו בשלשת ימי אפלה:

יט וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת־עֲצָמוֹת יוֹסֵף עִמּוֹ כִּי הִשְׁבִּיעַ הַשִּׁבְיעַ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר פֶּקֶד יִפְקֹד אֱלֹהִים אֶתְכֶם וְהַעֲלִיתֶם אֶת־עֲצָמֹתַי מִזֶּה אִתְּכֶם:

יט ואסיק משה ית גרמי יוסף, עמיה: ארי אומאא אומי ית בני ישראל, למימר, מדבר דכיר יי יתכון, ותסקון ית גרמי מכא עמכון.

יט"ג הַשִּׁבְעַ הַשִּׁבְיעַ: הַשִּׁבְיעַם שִׁיבִיעֵיזוּ לְבָנֵיהֶם (מכילתא) וְלָמָּה לֹא הַשִּׁבְיעַ לְבָנָיו שִׁישְׂאוּהוּ לְאֶרֶץ כְּנַעַן מִיַּד כְּמוֹ שֶׁהַשִּׁבְיעַ יַעֲקֹב. אָמַר יוֹסֵף אֲנִי שְׁלִיט הָיִיתִי בְּמִצְרַיִם וְהָיָה סִפְקִי בְיָדִי לַעֲשׂוֹת אֲבָל בְּנֵי לֹא יִנְיָחוּם מִצְרַיִם לַעֲשׂוֹת לְכָךְ הַשִּׁבְיעַם לְכַשְׂיִגָּאֻלוֹ וַיִּצְאוּ מִשָּׁם שִׁישְׂאוּהוּ: וְהַעֲלִיתֶם אֶת עֲצָמֹתַי מִזֶּה אִתְּכֶם: לְאַחֲיוֹ הַשִּׁבְיעַ כֵּן לְמַדְּנוּ שְׂאֵף עֲצָמוֹת כָּל הַשִּׁבְעִים הָעָלוּ עִמָּהֶן שְׁנֵא' אִתְּכֶם:

יט"ד וַיִּסְעוּ מִסֹּכֶת וַיַּחֲנוּ בְּאֶתְנָם בְּקֶצֶה הַמִּדְבָּר:

יט"ד וינסעו מסכות: ביום השני שהרי בראשון באו מרעמסס לסכות:

יט"ה וַיַּחֲזֶה הַלֵּל לְפָנֵיהֶם יוֹמָם בַּעֲמֹד עֵנָן לִנְחֹתָם הַדֶּרֶךְ וּלְלִילָה בַּעֲמֹד אֵשׁ לְהָאִיר לָהֶם לָלַכֶת יוֹמָם וּלְלִילָה:

יט"ה לנחתם הדרך: נקוד פתח שהוא כמו להנחותם כמו לראותכם בדרך אשר תלכו בה שהוא כמו להראותכם. אף כאן להנחותם ע"י שליח ומי הוא השליח עמוד הענן והקב"ה בכבודו מוליכו לפניהם. ומ"מ את עמוד הענן הכין להנחותם על ידו שהרי על ידי עמוד הענן הם הולכים. עמוד הענן אינו לאורה אלא להורותם הדרך:

יט"ו לֹא־יָמִישׁ עַמּוּד הָעֵנָן יוֹמָם וְעַמּוּד הָאֵשׁ לַיְלָה לְפָנֵי הָעָם:

יט"ו לא ימיש: הקב"ה את עמוד הענן יומם ועמוד האש לילה. מגיד שעמוד הענן משלים לעמוד האש ועמוד האש משלים לעמוד הענן. שעד שלא ישקע זה עולה זה:

יז וַיִּדְבֹּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר:

יז ומליל יי, עם משה למימר.

יז דִּבֶּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֵּשְׁבוּ וַיַּחֲנוּ לְפָנַי כִּי הִחִירַת בֵּין מִגְדַּל וּבֵין הַיָּם לְפָנַי בַּעַל צֹפֶן נִכְחוּ תַּחֲנוּ עַל־הַיָּם:

יז דבר אל-בני ישראל וישבו ויחנו לפני כי החירת בין מגדל ובין הים לפני בעל צפן נכחו תחנו על-הים:

יט"ז וַיֵּשְׁבוּ: לְאַחֲזִירָהֶם לְצַד מִצְרַיִם הָיוּ מְקָרְבִין כָּל יוֹם הַשְּׁלִישִׁי כְּדִי לְהַטְעוֹת אֶת פְּרַעֲהַ שִׁיאֲמַר תּוֹעִים הֵם בְּדֶרֶךְ כְּמוֹ שְׁנֵאֲמַר וְאָמַר פְּרַעֲהַ לְבָנָיו יִשְׂרָאֵל וְגו': וַיַּחֲנוּ לְפָנַי פִּי הַחִירוֹת: הוּא פִּיתוּם וְעַכְשָׁיו נִקְרָא פִי הַחִירוֹת עַל שֵׁם שֶׁנַּעֲשׂוּ שֵׁם בְּנֵי חוּרִין וְהֵם שְׁנֵי סְלַעִים גְּבוּהִים זְקוּפִים וְהָיָא שְׂבִינֵיהֶם קְרוֹי פִי הַסְּלַעִים: לְפָנַי בַּעַל צֹפֶן: הוּא נִשְׂאָר מִכָּל אֱלֹהֵי מִצְרַיִם כְּדִי לְהַטְעוֹתָן שִׁיאֲמְרוּ קִשָּׁה יִרְאַתָּן עָלֵי וְעָלֵי פֶרֶשׁ אִיּוֹב מִשְׁגִּיא לְגוֹיִם וַיֵּאבְדֻם:

יח וְאָמַר פְּרַעֲהַ לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל נִבְכִּים הֵם בְּאֶרֶץ סֹגֵר עֲלֵיהֶם הַמִּדְבָּר:

יח ויאמר פרעה לבני ישראל נבכים הם בארץ סגר עליהם המדבר:

יט"ח וְאָמַר פְּרַעֲהַ: כְּשִׁישְׁמַע שְׁהֵם שָׁבִים לְאַחֲזִירָהֶם: לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל: עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. וְכֵן ה' יִלְחֶם לָכֶם עֲלֵיכֶם. אֲמַרִי לִי אֲחִי הוּא אֲמַרִי עָלַי: נִבְכִּים הֵם: כְּלוּאִים וּמִשׁוּקָעִים וּבִלְע"ז שִׁיר"ר כְּמוֹ בַּעֲמֶק הַבָּכָא מִבְּכֵי נְהָרוֹת נִבְכִּי יִם. נִבְכִּים הֵם כְּלוּאִים הֵם בַּמִּדְבָּר שְׁאִינָן יוֹדְעִין לְצַאת מִמֶּנּוּ וְלִהְיוֹן יִלְכוּ:

יט וַחֲזָקָתִי אֶת־לֵב־פְּרַעֲהַ וַרְדָּף אַחֲרֵיהֶם וְאִפְכַּדָּה בַּפְּרַעֲהַ וּבְכָל־חִילוֹ וַיִּדְּעוּ מִצְרַיִם כִּי־אֲנִי יְהוָה וַיַּעֲשׂוּ־בִּן:

יט ואפכדה בפרעה: כשישמע שהם שבים לאחזריהם: לבני ישראל: על בני ישראל. וכן ה' ילחם לכם עליכם. אמרי לי אחי הוא אמרי עלי: נבכים הם: כלואים ומשוקעים ובלע"ז שיר"ר כמו בעמק הבכא מבכי נהרות נבכי ים. נבכים הם כלואים הם במדבר שאינן יודעין לצאת ממנו ולהיוון ילכו:

יח וַיִּגַּד לְמֶלֶךְ מִצְרַיִם כִּי בָרַח הָעָם וַיִּהְפֹּךְ לָבָב פְּרַעֲהַ וַעֲבָדֵיו אֶל־הָעָם וַיֹּאמְרוּ מִה־זֹּאת עֲשִׂינוּ כִּי־שַׁלַּחְנוּ אֶת־יִשְׂרָאֵל מִעֲבָדָנוּ:

יח ויגד למלך מצרים כי ברח העם ויהפך לבב פרעה ועבדיו אל-העם ויאמרו מה-זאת עשינו כי-שלחנו את-ישראל מעבדנו:

יט"ט וַיּוֹגֵד לְמֶלֶךְ מִצְרַיִם: אִיקָטוּרִין שְׁלַח עֲמָהֶם וְכִיּוֹן שֶׁהִגִּיעוּ לְשַׁלְשֶׁת יָמִים שֶׁקָּבְעוּ לֵילָךְ וּלְשׁוֹב וַרְאוּ שְׁאִינָן חוֹזְרִין לְמִצְרַיִם בָּאוּ וְהִגִּידוּ לְפְרַעֲהַ בַּיּוֹם הָרִבִּיעִי. וּבַחֲמִישִׁי וּבִשְׁשִׁי רָדְפוּ אַחֲרֵיהֶם. וְלִיל שְׁבִיעִי יָרְדּוּ לַיָּם. בַּשְּׁחִרִית אָמְרוּ שִׁירָה וְהוּא יוֹם שְׁבִיעִי שֶׁל פֶּסַח. לְכָף אָנוּ קוֹרִין הַשִּׁירָה בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי: וַיִּהְפֹּךְ: נִהְפֹּךְ מִמָּה שֶׁהָיָה שֶׁהָרִי אָמַר לָהֶם קוּמוּ צֵאוּ מִתּוֹךְ עַמִּי וְנִהְפֹּךְ לָבָב עֲבָדָיו שֶׁהָרִי לְשַׁעֲבֹר הָיוּ אוֹמְרִים לוֹ עַד מָתִי יִהְיֶה זֶה לָנוּ לְמוֹקֵשׁ וְעַכְשָׁיו נִהְפְּכוּ לְרִדּוֹף אַחֲרֵיהֶם בְּשִׁבְלֵי מְמוֹנָם שֶׁהִשְׁאִילוּם: מַעֲבָדָנוּ: מַעֲבֹד אוֹתָנוּ:

יח וַיִּאֲסֹר אֶת־רַכְבּוֹ וְאֶת־עַמּוֹ לָקַח עִמּוֹ:

יח ויאסור את רכבו: הוא בעצמו: ואת עמו לקח עמו: משכם בדברים. לקינו ונטלו ממוננו ושלחנום בואו עמי ואני לא אתנהג עמכם כשאר מלכים. דרך שאר מלכים עבדיו קודמין לו במלחמה ואני אקדים לפניכם שנאמר ופרעה הקריב הקריב עצמו ומחר לפני חילותיו. דרך שאר מלכים לטול בזה בראש כמו שיבחר. אני אשנה עמכם בחלק שנאמר אחלק שלל:

יח וַיִּחַזַּק יְהוָה אֶת־רַכֵּב פְּרַעֲהַ מֶלֶךְ מִצְרַיִם וַיִּרְדָּף אַחֲרָיו בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל יִצְאִים בְּיַד רָמָה:

יח ויחזק ה' את לב פרעה: שהיה תולה עם לרדוף אם לאו ויחזק את לבו לרדוף: ביד רמה: בגבורה גבוהה ומפורסמת:

יח וַיִּחַזַּק יְהוָה אֶת־לֵב פְּרַעֲהַ וַיִּרְדָּף אַחֲרָיו מֶלֶךְ מִצְרַיִם וַיִּרְדָּף אַחֲרָיו בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל יִצְאִים בְּיַד רָמָה:

יח ויחזק ה' את לב פרעה: שהיה תולה עם לרדוף אם לאו ויחזק את לבו לרדוף: ביד רמה: בגבורה גבוהה ומפורסמת: